

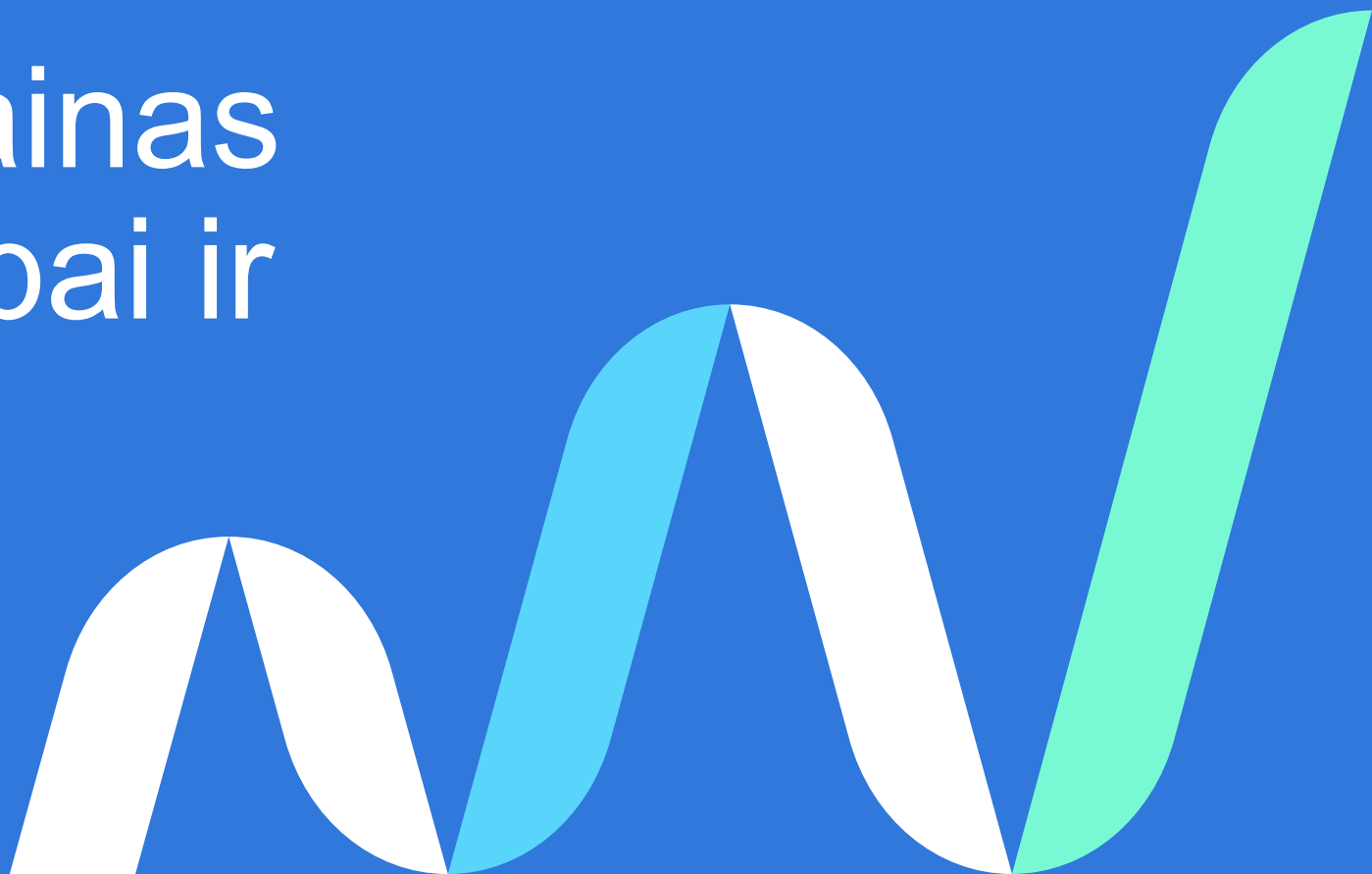
Kas sieja šiuos
paveikslėlius?

Kurk
Lietuvai

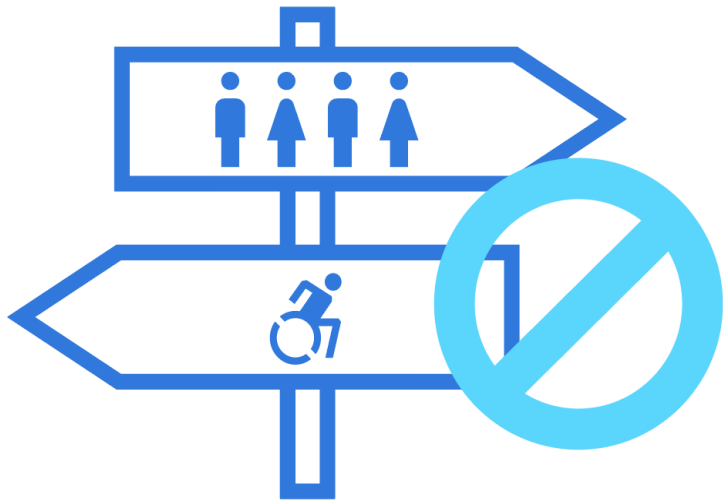

Universalus dizainas Lietuvoje: principai ir priemonės

2023 08 29

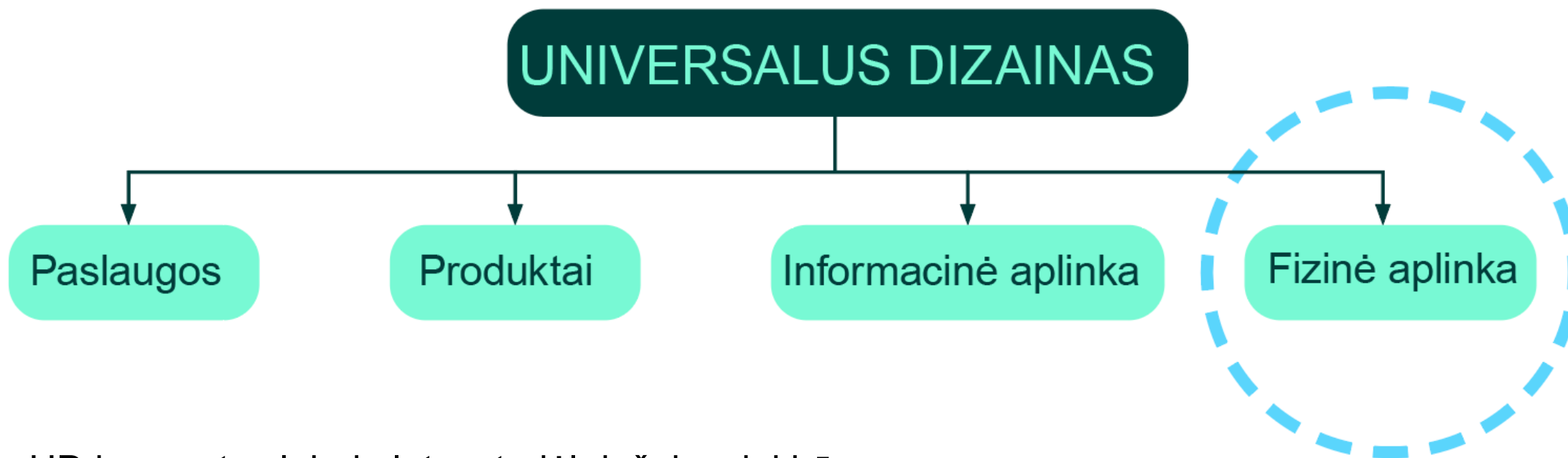
UD apibrėžimas

UD apibrėžia tokį **aplinkos ir gaminių kūrimą**, kuris suteikia **vienodą arba panašią galimybę** ta pačia aplinka ar daiktu **naudotis kiekvienam**, neišskiriant žmonių pagal jų amžių, dydį ar galimybes.

**Visiems prieinama paslauga ar objektas –
parengtas ar pritaikytas pagal 7 UD principus**

UD temos

UD konceptas labai platus, todėl dažniausiai būna skirstomas pagal temas.

UD supratimas

Trukdžiai

Lytėjimas

Nuolatiniai

Fiziologija

Laikini

Trauma

Situaciniai

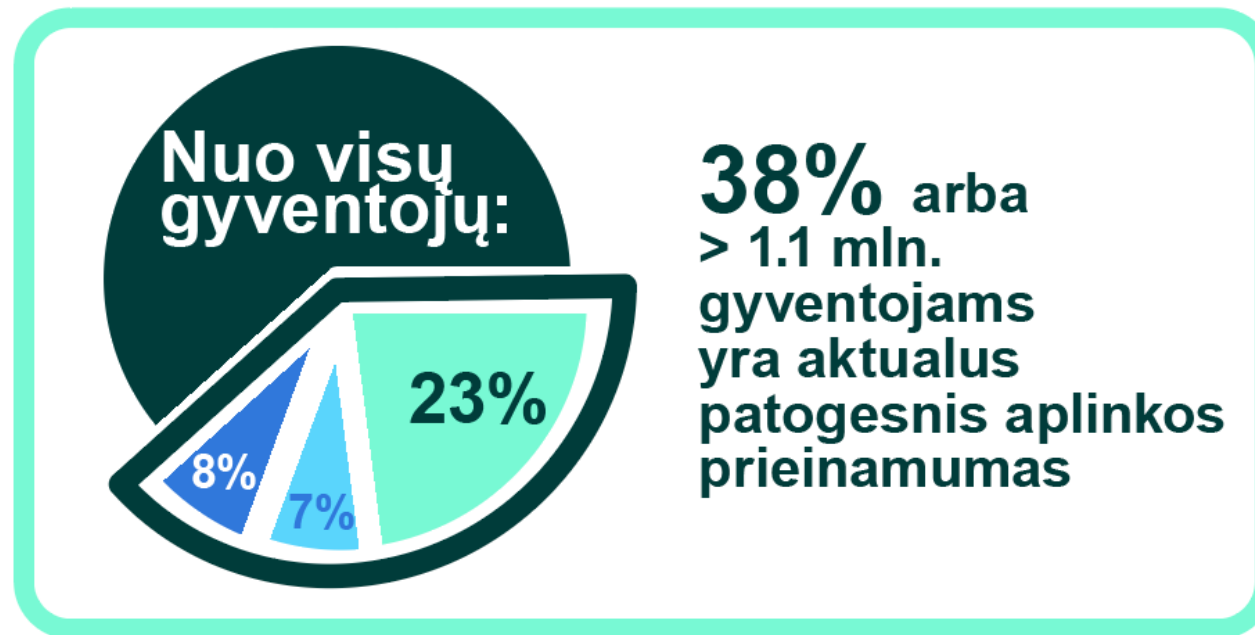
Naujagimis

Microsoft prieinamumo gidas

Microsoft kompanija turi išleidusi įtraukaus dizaino gidą, kuriame atskleidžia, kas yra prieinamumas ir kam jis skirtas:

„Dizainas skirtas žmogui, turinčiam nuolatinę negalią, gali būti naudingas kitiems. Pavyzdžiui, prietaisu, skirtu asmeniui, kuris turi vieną ranką, gali taip pat efektyviai naudotis asmuo, turintis laikiną riešo traumą arba tėvas, laikantis kūdikį.“

Pritaikius vienam – prieinama visiems!

Nuolatiniai trukdžiai:
>223 000
gyventojų turi
nustatytą negalią¹

Laikini trukdžiai:
>220 000
Kasmet patiria laikinus
sveikatos sutrikimus²

Situaciniai trukdžiai:
>650 000
senjorai, naujagimių tėvai
ir pan.³

Kokia yra dabartinė prieinamumo situacija?

55% gyvenamųjų būstų pritaikyti individualiems poreikiams.⁴

28% artimosios aplinkos (kiemas, autobusų stotelė ir kt.) pritaikyta apklaustųjų poreikiams.⁴

35% visų viešojo transporto priemonių Lietuvoje pritaikytos asmenims su negalia.⁵

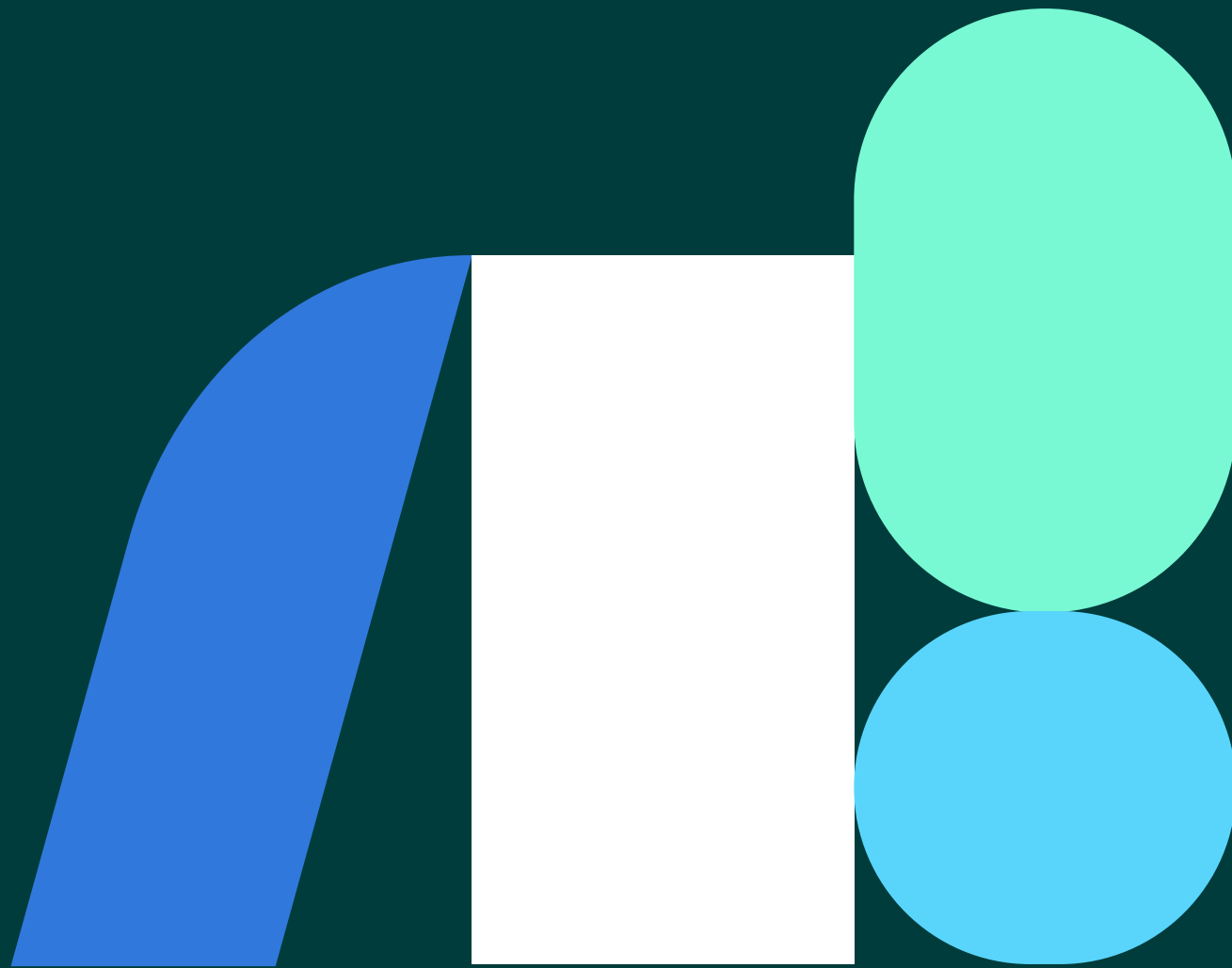

>50% savivaldybių neužtikrina net trečdaliao viešųjų pastatų, kuriuose teikiamos svarbios paslaugos, prieinamumo žmonėms su negalia.⁶

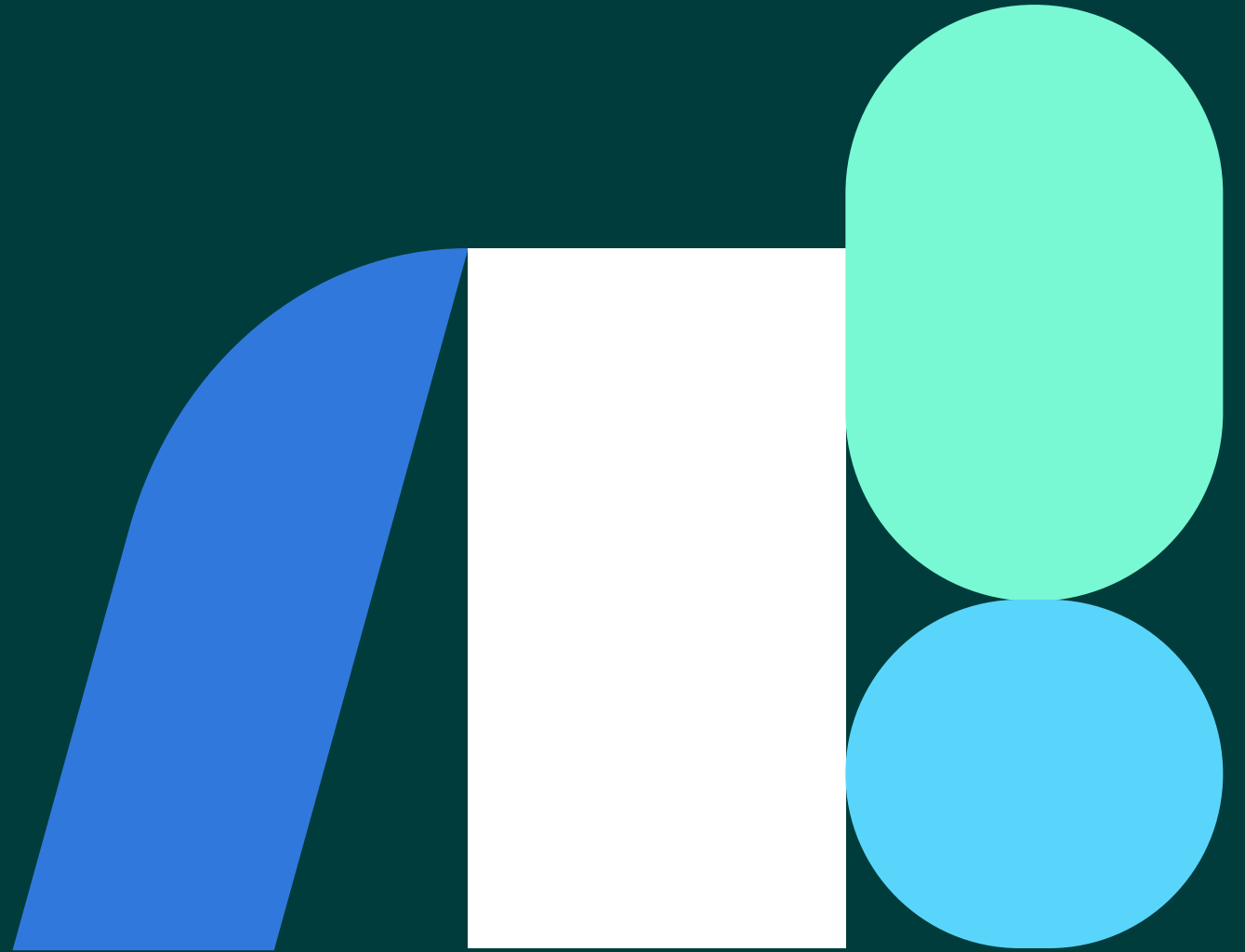
<20% visų sveikatos, kultūros ir mokymo įstaigų yra pritaikytos patogiai naudotis žmonėms su negalia.⁷

UD Varėnos r. savivaldybėje

- Varėnos r. savivaldybės viešojoje bibliotekoje šalia tradicinių darbo formų įdiegtos ir šiuolaikinės (pvz. **JAWS ekrano skaitymo sistema neregiamams** ir **MAGIC ekrano didinimo silpnaregiams** programa, kuriamos **naujos paslaugos Autizmo spektrą** ar kalbos, komunikacijos, elgesio sutrikimų turintiems asmenims).
- Nuo 2019 m. Varėnos rajone pradėjo kursuoti **mobilioji biblioteka**.
- Kai kurių įstaigų **internetiniai puslapiai yra pritaikyti** asmenims su regos negalia (pvz. Varėnos globos namų, Varėnos švietimo centro svetainės).
- 2019 m. Varėnos globos namai įsikūrė naujose **patalpose**, kurios yra modernesnės ir **patogesnės** jų gyventojams.
- 2018 m. Varėnos ligoninėje atlikti **prieinamumo didinimo asmenims su negalia darbai** ir 2023 m. įkurtas **geriatrijos skyrius** senyvo amžiaus pacientams.
- Savivaldybės administracija vykdo **būsto (aplinkos) pritaikymo** programą asmenims su negalia, užtikrina **transporto organizavimą** asmenims, kurie dėl judėjimo problemų negali naudotis visuomeniniu, ir kt.

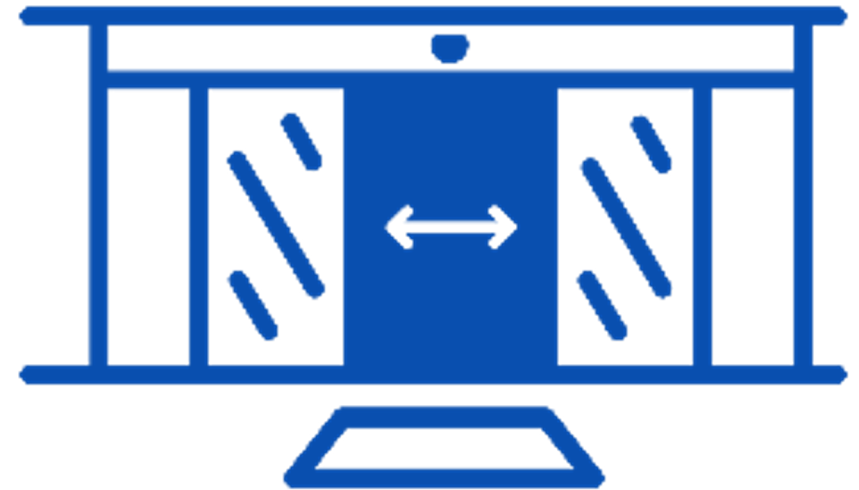
UD principai

1 principas: Lygybė naudojime

Dizainas **vienodai naudingas ir tinkamas** naudoti įvairių gebėjimų žmonėms.

Jis turi suteikti panašią, jei ne identišką, patirtį **visiems**.

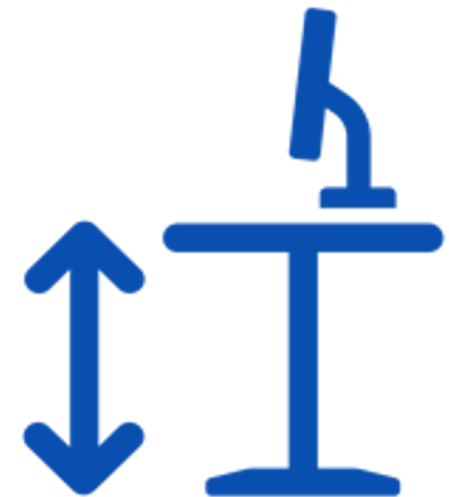
Pavyzdžiui, automatinės durys viešuosiuose pastatuose, bibliotekose, ligoninėse ir parduotuvėse suteikia vienodas ar panašias patirtis visiems naudotojams.

2 principas: Naudojimo lankstumas

Dizainas **pritaikytas** prie individualių pageidavimų ir gebėjimų.

Lankstus dizainas **suteikia** galimybę rinktis, kaip juo naudotis.

Naudotojas gali visiškai kontroliuoti naudojimo tempą ir tikslumą.

Pavyzdžiui, reguliuojamu stalu ar kėde gali naudotis skirtingo ūgio, sudėjimo ar judėjimo žmonės.

3 principas: Paprastas ir intuityvus naudojimas

Dizaino **naudojimas yra lengvai suprantamas visiems**, nepriklausomai nuo naudotojo patirties, žinių, kalbos įgūdžių ar esamo susikaupimo lygio.

Dizainas turėtų būti toks paprastas ir intuityvus, kad **žmonėms nereikėtų galvoti, ką turėtų daryti toliau.**

Pavyzdžiui, norint internetu užsisakyti knygą iš bibliotekos, daug lengviau tą padaryti paspaudus ant norimos knygos paveikslėlio.

4 principas: Tinkama informacija

Dizainas **veiksmingai perduoda reikiamą informaciją** naudotojui, nepriklausomai nuo aplinkos sąlygų ar naudotojo jutiminių gebėjimų.

Informacija naudotojams perduodama **keliais būdais (vaizdu, garsu ir lytėjimu), kuriuos lengva suprasti.**

Pavyzdžiui, tinkamai paruoštos prezentacijos skaidrės (pvz., naudojant kontrastingą foną, aiškų ir pakankamai didelį šriftą, vizualines priemones) užtikrina lengvesnį informacijos pasiekiamumą bei suprantamumą.

5 principas: Tolerancija klaidoms

Universalus dizainas **sumažina pavojus ir neigiamas atsitiktinių ar netyčinių veiksmų pasekmes.**

Gaminiai turėtų turėti tam tikrą **klaidų tolerancijos lygį**, taip siekiama sumažinti žalą ir neigiamas pasekmes, atsirandančias dėl netyčinių veiksmų.

Pavyzdžiui, kompiuteryje galima panaikinti naujausius pakeitimus ir grįžti į ankstesnę būseną naudojant mygtuką „Grįžti“ (angl. „Undo“).

6 principas: Minimalios jėgos sąnaudos

Dizainu galima naudotis efektyviai, patogiai ir kuo mažiau pavargstant.

Kuo mažiau pastangų reikia norint ką nors padaryti, tuo geriau.

Pavyzdžiui, lifto iškvietimo mygtukas, muilo dozatoriaus mygtukas – dažnai sutinkami universalaus dizaino pavyzdžiai, kuomet naudojamos minimalios jėgos sąnaudos.

7 principas: Optimalus dydis ir erdvė

Užtikrinamas tinkamas dydis ir erdvė, skirti patogiai judėti, prieiti, pasiekti ir naudotis, neatsižvelgiant į naudotojo kūno dydį, laikyseną ar judrumą.

Aplink daiktus numatytos papildomos erdvės, kad jais būtų patogiau naudotis.

Pavyzdžiui, stalo aukštis priėmimo skyriuose – prie jo galimybę prieiti ir matyti informaciją ir (ar) darbuotoją gali ir stovintis žmogus, ir vaikas, ir žmogus judantis vežimėliu.

UD priemonės Lietuvoje

UD priemonių rinkinys

Iniciatyvų ir priemonių UD įgyvendinimui Lietuvoje yra sukurta nemažai.

Rasta virš **65 priemonių** iš daugiau nei **34 skirtingų institucijų**, skirtų UD įgyvendinimui Lietuvoje.

Universalaus dizaino priemonių vedlys

Šiame dokumente pateikiama Lietuvoje sukurtų ir veikiančių UD priemonių suvestinė. Detalesnė informacija apie kiekvieną iš jų - paspaudus aktyvias nuorodas.

UD PROCESO ĮRANKIAI

[INTERNETO SVETAINIŲ PRIEINAMUMAS](#)

Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateikia interneto svetainių atitikimo prieinamumo reikalavimams vertinimo įrankių sąrašą.

[SUBSIDIJOS DARBO VIETŲ PRITAIKYMU](#)

Užimtumo tarnybos kvietimas darbdaviams teikti paraiškas subsidijoms dėl darbo vietų pritaikymo.

[E-SVETAINĖ](#)

Lietuvos žmonių su negalia sąjungos sukurtas internetinis puslapis apie universalų dizainą yra skirtas visiems, kurie prisideda prie dizaino, eksploataavimo ir pastatų bei jų aplinkų valdymo.

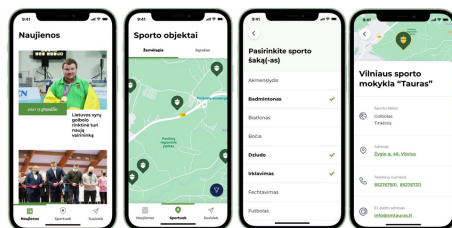
UD priemonių pavyzdžiai

UD įrankiai

Gilė žymi draugiškus negaliai sporto objektus

Programėlės

„Parateam“ mobilioji programėlė, skirta didinti negalią turinčių žmonių fizinių aktyvumą Lietuvoje

Mokymai

LR Vyriausybės mokymai „Interneto svetainių ir mobiliųjų programų prieinamumo užtikrinimas“

Metodinė medžiaga

Elektroninis kultūros prieinamumo gidas „Kultūra visiems“

Konsultacijos

NEIĞALIŪJŲ REIKALŲ DEPARTAMENTAS
PRIE SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJOS

NRD veikia Konsultacijų centras, kuriame srities ekspertai konsultuoja įvairiomis temomis

Kviečiame:

- **Įtraukti UD principus** į savo **kasdienines** darbo **veiklas** (pvz., naudojant aiškų šriftą ir tinkamą jo dydį bei vizualines priemones, kontrastingai žymint objektus, pritaikant aplinką);
- aktyviai **naudotis turimomis UD priemonėmis** bei įrankiais, aprašytais UD priemonių vedlyje;
- **bendradarbiauti** su kitų įstaigų atstovais, kylant abejonėms/klausimams, ar inicijuojant naujas bendras veiklas;
- **dalintis gerosiomis praktikomis** su kitomis savivaldybėmis (pvz. mobiliosios bibliotekos iniciatyva).

Kurk
Lietuvai

Projekto vadovė

Dr. Monika Belhaj

Programos "Kurk Lietuvai" projektų vadovė

monika.belhaj@kurklit.lt

+370 675 14960

Projekto vadovė

Rūta Marija Slavinskaitė

Programos "Kurk Lietuvai" projektų vadovė

ruta.slavinskaite@kurklit.lt

+370 611 53991

Projekto puslapis

**Projekto savininkė
Vaida Budzevičienė**

Respublikos Prezidento patarėja

Ekonominės ir socialinės politikos grupė

vaida.budzeviciene@prezidentas.lt